

van Beek, F. (2019)

# Het is niet stoer. De gevolgen van kindermishandeling voor jongens en mannen

Amsterdam: SWP

Pieter Heye\*

‘Hoe geef je iemands levensverhaal in een paar pagina’s weer?’, vroeg ik me af toen ik het recentste werk van Fiet van Beek in handen kreeg. De auteur is niet aan haar proefstuk toe en dat merk je. In *Het is niet stoer. De gevolgen van kindermishandeling voor jongens en mannen* laat ze twaalf mannen aan het woord in tien verhalen. Met dit werk hoopt ze het zwijgen rond mannen die als kind emotioneel, fysiek en/of seksueel mishandeld werden te doorbreken.

Het boek bestaat uit twee delen. In het eerste deel komen de verhalen aan bod en staan de mannen met hun getuigenissen centraal. Het boek vangt aan met de getuigenis van de jongste deelnemer en eindigt met dat van de oudste. Op het eerste verhaal na, zijn het telkens de mannen zelf die hun ervaringen verwoorden. Met haar keuze om de vertellers op basis van leeftijd aan het woord te laten, wenst de auteur licht te werpen op hoe mishandeling het doorlopen van de verschillende levensfasen kan beïnvloeden. De getuigenissen bieden een persoonlijke en kwetsbare in-

---

\* Werkzaam als klinisch psycholoog, systeemtheoretisch psychotherapeut in het kinder- en jongerenteam van het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Zuid-Oost-Vlaanderen (CGG ZOV).  
E-mail: pieter.hey@zov.be

zage in hun beleving toen en nu. Op enkele, ietwat anekdotische passages na zijn de verhalen doorgaans vlot en toegankelijk geschreven. De auteur vindt het belangrijk recht te doen aan de ervaringen van haar respondenten door hun verhalen zo goed mogelijk te verwoorden. Dit eerste deel gaat dus niet over het formuleren van hypotheses die als richtsnoer zouden kunnen dienen voor psychotherapeuten en andere hulpverleners. Net in het niet-psychologiseren schuilt voor mij de grote kracht van het eerste deel van dit boek. Het doet me denken aan enkele basispremissen van de Narratieve Therapie. Nauw aansluiten bij de woorden en expressievormen van de mannen biedt erkenning voor hun ervaringen, hun copingstijlen en het recht zich gehoord en begrepen te voelen in relationele contexten. Door het delen van hun ervaringen, dragen deze mannen ook bij aan het bespreekbaar maken van mishandeling van jongens en de gevolgen ervan als volwassen man. Het gaat om niet-breed gedeelde en overigens sterk gegerende verhalen. Wie denkt aan fysiek en seksueel grensoverschrijdend gedrag, denkt immers al snel aan een meisje/vrouw als slachtoffer en een jongen/man als dader. Wat mij verder als systeemtherapeut opvalt, is het belang van minstens één volwassen zorg- of vertrouwenspersoon te hebben bij wie men terecht kan. Uit meerdere getuigenissen blijkt hoe een volwassen steunfiguur een wereld van verschil kan maken. Dat mensen niet alleen slachtoffer zijn, mag ook duidelijk blijken. Meerdere mannen zetten zich op verschillende manieren in om pijnlijke ervaringen en opgelopen kwetsuren om te vormen naar krachtbronnen waaruit ze kunnen putten om andere mensen te sensibiliseren en te helpen waar mogelijk. Voorbeelden hiervan zijn onder meer het werken aan een theatervoorstelling, het schrijven van een blog, het optreden als ervaringsdeskundige voor hulpverleners of jongens en mannen met een eigen verleden van mishandeling.

Dit eerste deel van het boek vormt de kapstok voor het tweede deel. Dit bestaat uit een select aantal korte en toegankelijke informatieve hoofdstukken. Deze zijn geschreven op basis van wat enkele mannen in hun eigen parcours zinvol en helpend ervoeren. Vooral in dit deel bleef ik als systeemtherapeut wat op mijn honger zitten.

Een eerste reden hiervoor is de sterke focus op EMDR. Begrijp me niet verkeerd: ik heb geenszins de intentie deze *evidence-based* traumabehande-

ling te devalueren. Het lijkt me wenselijk en terecht dat mensen correcte uitleg en informatie krijgen over welke therapeutische methodieken aangewezen zijn in het verwerken van ingrijpende en traumatische levensgebeurtenissen. Bovendien sluit de auteur hiermee aan bij wat de mannen zelf ter sprake brachten. Desalniettemin knaagt bij mij dan wat het gevoel dat behandeling van trauma als het ware herleid wordt tot alleen dit. Het boek valt hierdoor enigszins samen met het dominante vertoog dat EMDR de *standard of care* is voor wie trauma op een effectieve manier wil verwerken, met in de zijlijn een referentie naar cognitieve gedragstherapie. Verdwijnt dan niet uit beeld dat niet iedereen zich geholpen voelt bij EMDR? En lijkt het dan niet alsof therapeuten die geen EMDR-opleiding volgden en/of niet cognitief-gedragstherapeutisch geschoold zijn kennis noch kunde hebben om mensen in hun traumaverwerkingsproces te kunnen ondersteunen? Naast direct ingaan op trauma kan bijvoorbeeld ook op onrechtstreekse manier aan trauma worden gewerkt. En hoewel ik zelf nog geen ervaring heb met Narrative Exposure Therapy (NET), lijkt ook dit een geijkte manier om aan trauma-exposure te doen.

Een tweede bedenking betreft terugkerende vage verwoordingen als ‘de meeste hulpverleners geven aan dat ...’, ‘resultaten uit vele studies tonen aan dat ...’, ‘een iets hogere kans op ...’. Hoewel hier misschien uit kan blijken dat het om verschillende meningen gaat, gaf het me een ietwat goedkope indruk om bevindingen uit onderzoek weer te geven. Een gelijkaardige bemerking geldt voor het gebruik van inconsistent cijfermateriaal. Ter illustratie: doorheen de hoofdstukken refereert men naar hetzelfde onderzoek (de Graaf, van den Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer, 2017), maar vermeldt het ene hoofdstuk dat 18% van de meisjes en 4% van de jongens tussen 12 en 25 eens of vaker te maken kreeg met seksuele dwang, terwijl het andere hoofdstuk van respectievelijk 20% en 5% spreekt. Misschien is het muggenzifterij, maar het oprekken van de percentages deed wat mij betreft wat afbreuk aan de geloofwaardigheid, temeer omdat het om dezelfde studie gaat. Zo’n inconsistentie zou ik liever vermeden zien.

De auteur is daarentegen wel consistent in de verwijzing naar de intersectie tussen [slachtoffer worden van] geweld en gender, waarbij naast

een verhoogd risico voor meisjes/vrouwen ook het verhoogde risico voor homo- en biseksuele jongens/mannen wordt opgemerkt. Consistent is zij ook in het herhalen van het risico op intergenerationeel ouderschap: wie als kind slachtoffer was, loopt een groter risico later dadergedrag te stellen. Zonder dit gegeven te willen ontkennen, komt het inzoomen op dit risico me eerder deterministisch over. Algemeen gesproken bekruipt me het nare gevoel dat dit tweede deel meer aandacht besteedt aan mogelijke risico's en schadelijke gevolgen, dan aan protectieve factoren en veerkracht. De toegankelijkheid en informatieve waarde van de hoofdstukken kunnen dit voor mij slechts gedeeltelijk compenseren.

Een laatste element dat me trof, betreft de haast anekdotische vermelding naar mishandeling van jongens in Marokkaanse gezinnen in vergelijking met autochtone Nederlandse gezinnen. Misschien is het mijn gevoeligheid in tijden van politieke verrechtsing, maar ik kon me niet van de indruk ontdoen dat deze vermelding (slechts één zin!) compleet uit de lucht kwam vallen. Zo staat er: 'Volgens ander onderzoek van Bouchatoui en Daouiari onder Marokkaanse gezinnen worden jongens daar drie keer zo vaak mishandeld als in autochtone Nederlandse gezinnen.' (p. 119) Deze verwoording wekte voor mij een zij (Marokkaans) versus wij (autochtoon) beeld op wat, na een opsomming van jaarlijkse cijfers van kindermishandeling in de Nederlandse bevolking, precies in de verf zet dat het er 'bij hen' nog slechter en gewelddadiger aan toe gaat dan in 'onze gezinnen' – of dat geweld *daar* nu eenmaal meer voorkomt en het erbij hoort. Houdt dit geen risico in op dichotomisering en essentialisering van culturen?

Niettegenstaande deze kritische bedenkingen, wist het tweede boekdeel me ook positief te raken. De bijdrage over seksuele opvoeding en weerbaarheid bijvoorbeeld, maakt inzichtelijk hoe volwassen seksualiteit de interpretatie van seksueel gedrag bij kinderen kleurt. Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan de normale seksuele ontwikkeling van kinderen, hoe seksueel gedrag begrepen kan worden en welke signalen wijzen op afwijkend gedrag. Ook wordt een referentie opgenomen naar het Vlaggensysteem. Dit reikt de lezer een kader aan om aan de hand van zes criteria seksueel gedrag bij kinderen te evalueren. Deze informatie lijkt me vooral belangrijk in het licht van een *moral panic* over kinderen die seksueel gedrag (lijken

te) stellen. Dit hoeft immers niet meteen een teken te zijn van veront-rusting. Ook het hoofdstuk rond positief opvoeden bij moeilijk gedrag tracht handvatten te bieden om op een niet-bestrafende manier kinderen te ondersteunen in gedrags- en emotieregulatie. Een bedenking is dan weer dat men dit hoofdstuk als normerend zou kunnen beschouwen. Men doet immers een uitspraak over hoe men hoort op te voeden. Dit kan de druk op ouderschap opvoeren en de maatschappelijke kwetsbaarheid van gezin-nen vergroten.

Erg helpend voor de Nederlandse lezer zijn de adressen en telefoonnum-mers van hulpverlenende instanties. Het is jammer dat deze contactgege-vens alleen bruikbaar zijn voor wie in Nederland woont. Referenties naar Vlaamse hulplijnen en hulpverlening had een mooie surplus geweest en had de draagwijdte van dit Nederlandstalig boek kunnen vergroten. Wie toegang heeft tot internet, kan deze gegevens natuurlijk ook zelf terugvin-den – misschien in een continu geüpdatete vorm. Toch had de vermelding ervan op mij een drempelverlagend effect. Ik vind dat contactgegevens de bekendmaking van het hulpverleningsaanbod ten goede komen, net zoals we in de wachtkamer (bij de arts, kinesist, psycholoog, seksuoloog ...) een brochure van andere hulpverlenersdiensten kunnen raadplegen.

Concluderend kan ik stellen dat *Het is niet stoer* een boek is dat een breed spectrum aan verhalen biedt en zo ook mooi haar plaats verdient in maat-schappelijke bewegingen als *#MeToo*. Meer dan louter informatief is dit voor mij een boek met een activistische toets. De auteur wenst de stilte en het taboe rond mishandeling bij jongens en mannen onder de aandacht te brengen en bespreekbaar te maken, ingegeven door zowel professionele als persoonlijke betrokkenheid op het thema.

## Literatuur

de Graaf, H., van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Utrecht: Rutgers.

